

1. Generelle krav

Den generelle tilretteleggingen må ta sikte på å gi gode forhold til alle, og å legge grunnlag for de som har behov for ytterligere tilpasninger. I boliger vil god planløsning være en forutsetning for bl.a. rasjonelt husarbeid og nødvendig for å unngå ulykker.

Planløsning og størrelse på byggverk generelt må ses i forhold til hva som er formålet med byggverket. Det er bl.a. hensynet til personer med nedsatt funksjonsevne som vil avgjøre utformingen av byggverket. Dette gjelder både fysisk tilgjengelighet som krever oppmerksomhet på høydeforskjeller, avstander og krav til styrke, samt kommunikasjon til de fysiske omgivelsene og behovet for å kunne orientere seg og ferdes sikkert selv om en eller flere sanser er svekket eller ute av funksjon.

Av hensyn til inneluftskvalitet, lysforhold, romplevelse, møblering o.a., bør romhøyde vanligvis ikke være under 2,4 m. Det er likevel ikke satt noen nedre grense for romhøyden. Kravet om planløsning vil likevel innebære at det er en nedre grense for romhøyden og omfanget av redusert romhøyde, slik at høyden ikke er lavere enn det en person trenger for å gå oppreist. Rom bør ha takhøyde som gjør det mulig å benytte standard dør. Romhøyden bør derfor ikke være lavere enn 2,2 meter.

Høyde i arbeidsrom og publikumsrom må avpasses etter virksomhetens art, rommenes areal, antall sysselsatte personer, innredningens og utrustningens dimensjoner og muligheten for tilfredsstillende belynings- og ventilasjonsforhold.

Her er noen retningsgivende romhøyder for et utvalg av romtyper: Netto romhøyde i arbeidsrom bør ikke være under 2,7 m. I arbeidsrom som har skråtak, bør den midlere romhøyden ikke være under 2,7 m. Romhøyden må ikke noe sted være under 2,2 m i de deler det er påregnelig at mennesker skal stå oppreist. Midlere romhøyde i spiserom inntil 60 m² bør ikke være under 2,4 m og i spiserom over 60 m² ikke under 2,7 m. Netto romhøyde i spiserom mindre enn 12 m², omkleddingsrom, vaskerom, garderober, tørkerom, dusjrom og toalett, bør ikke være under 2,2 m. Undervisningsrom bør ha netto romhøyde ikke under 2,7 m. I undervisningsrom som har skråtak bør den midlere romhøyden ikke være under 2,7 m. Undervisningsrom som ikke er over 40 m², rom hvor det ikke regelmessig undervises og rom i barnehage, fritidshjem og småbarnskole kan ha midlere romhøyde ned til 2,4 m.

2. Utforming av enkelte byggverk

Intensjonene bak kravene om tilrettelegging for personer med nedsatt funksjonsevne bygger på likeverd, samt like rettigheter og vilkår for å delta i samfunnet. Når krav til utforming og tilgjengelighet er oppfylt, bedrer forholdene seg også for de fleste andre brukerne.

Bygning med arbeidsplasser

Kravene til atkomst, romhøyde, volum, dagslys, toaletter, etc. fremgår av egne bestemmelser i §§ [10-21](#), [10-31](#), [10-32](#) og [10-33](#).

Planløsning i arbeidsbygninger skal være tilpasset arbeidsplassenes behov. Tilgjengelighetskravet skal gjøre det mulig for orienterings- og bevegelseshemmede å arbeide i virksomhetene i bygningen. Dette forutsetter at bygningen kan gi arbeidsplasser som er egnet for orienterings- og bevegelseshemmede. Det vil de fleste arbeidsplasser være.

Hensynet til orienterings- og bevegelseshemmede må tas opp tidlig i prosjekteringsfasen av en bygning. I tillegg er oppfølging og sluttkontroll av detaljløsninger og håndverksmessig utførelse viktig.

Arbeidsmiljøloven kapittel 4 stiller krav til fysisk utforming av arbeidslokaler slik at arbeidstakere med funksjonshemming kan arbeide i virksomheten.

Arbeidsmiljøloven kapittel 13 som gjelder vern mot diskriminering,

angir at direkte og indirekte diskriminering av eksempelvis personer med nedsatt funksjonsevne er forbudt.

Byggverk for publikum

Krav om utforming gjelder for alle de deler av byggverket som skal være tilgjengelig for publikum. I tillegg er det viktig at den service som utøves er innrettet slik at den kan fungere for alle kategorier av publikum, f.eks. at innredning av skranker og tekniske installasjoner er tilpasset orienterings- og bevegelseshemmede.

De aller fleste publikumsbygg er også bygg med arbeidsplasser og kravene til brukbarhet gjelder som for arbeidsbygning.

Bygningsmessige tiltak og løsninger som har spesiell betydning for orienterings- og bevegelseshemmede bl.a.:

enkel og logisk planløsning, god belysning samt tydelig og konsekvent merking og skilting for svaksynte og andre orienteringshemmede

akustisk rombehandling og forsterkeranlegg for høreapparatbrukere

trinnfri hovedinngang, trinnfrie innvendige kommunikasjonsveier samt heis der det er påkrevet.

Korridorer med vindu i enden vil kunne medføre blending og redusere muligheten for synshemmede til å finne frem. Slike løsninger må unngås.

I byggverk med flere rom og/eller samlinger av rom for samme anvendelse, f.eks. hotellrom, prøverom i forretning o.l. er det tilstrekkelig at 10% av rommene er brukbare for orienterings- og bevegelseshemmede. I hoteller bør overnattingsrom som skal være brukbare for orienterings- og bevegelseshemmede plasseres på inngangsplanet av hensyn til rømning ved brann. I byggverk der forutsatt bruk tilsier noe annet, skal alle rom være brukbare for orienterings- og bevegelseshemmede.

I idrettsanlegg, teater, kino, samlingslokale etc. skal et tilstrekkelig antall plan være lett tilgjengelig for orienterings- og bevegelseshemmede, og kunne gi gode forhold for tilskuere og tilhørere. Det bør være flere alternativ med valgfri avstand til f.eks. kinolerrer eller scene.

Merking av seter og seterader må være lett leselig og godt synlig også i nedsatt belysning. Hva som er tilstrekkelig antall tilrettelagte plasser for at orienterings- og bevegelseshemmede skal kunne ta del i de tilbud som gis, må avgjøres konkret for de forskjellige typer aktiviteter det er tale om.

Ved vurdering av antall plasser for rullestolbrukere, må følgende legges til grunn:

antall plasser må være tilpasset lokalets totale kapasitet

plassene må være gode plasser i lokalet eller i forhold til scene/bane og være i ordinære tilskuerområder

det må legges vekt på fleksibilitet, slik at et antall plasser kan gjøres om til plasser med seter og omvendt.

3. Atkomst i byggverk

Kravene om atkomst i byggverk gjelder for arbeidsplasser (herunder pauserom, sanitærom m.v) egnet for orienterings- og bevegelseshemmede, del av byggverk der publikum har adgang, boligbygning hvor heis er krevet samt boliger på inngangsplanet. Det er en forutsetning at atkomstkravet i § 10-21 kan gjøres gjeldende.

Boliger

Bestemmelsen setter minimumskrav for tilgjengelighet for kommunikasjonsveier i boligbygninger. I byggverk med atkomst fra kjørbare vei til hovedinngang etter § 10-21, skal atkomst videre fra hovedinngang helt frem til og med inngangsdøren være brukbar for

orienterings- og bevegelsehemmede til bolig på inngangsplanet og bolig i bygning der det er krav om heis. Krav om heis i boliger gjelder for boligbygninger som både har felles inngang til flere enn 12 boenheter og flere enn 4 etasjer (pluss eventuelt en underetasje eller ett garasjeplan). Såvel antall boenheter som antall etasjer må være oppfylt før kravet om heis gjelder. Bestemmelsen innebærer at atkomst fra heis i hver etasje til og med inngangsdør til hver bolig må være brukbar for orienterings- og bevegelsehemmede.

Det må fra det enkelte plan i boligbygninger være tilrettelagt for båretransport i trapp. Der det er heis, bør denne dimensjoneres for transport av bære.

Bygning med arbeidsplasser

Kravene til utforming er som for publikumslokaler, se under. Med krav om tilgjengelighet til arbeidsplasser, må begrepet arbeidsplass forstås slik at det gjelder alle de funksjoner som inngår i en arbeidsplass. Således må det tilrettelegges for bruk også av pauserom, kantine, møterom, garderobes, vaskerom, toaletter, etc. i bygninger der slike finnes.

Byggverk for publikum

Kravene gjelder for kommunikasjonsveier til alle de deler av bygningen som skal være tilgjengelig for publikum. Tilfredsstillende snuareal for rullestol er 1,5 m x 1,5 m.

Det må i prosjektering og utførelse legges til rette for oversiktlige og logiske kommunikasjonsveier.

Generelt må dagslys, belysning og fargevalg planlegges samtidig for å fremheve omgivelsenes hovedformer og interessepunkter. Fremheving av form skjer ved å variere lys, fargemetning og fargetone. Fargeforskjeller betyr mer enn valørforskjeller. Viktige steder som f.eks. informasjonstavler o.l. bør markeres med spesiell farge og belysning.

